

Побоченко Леся Миколаївна
к.е.н, доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин і бізнесу,
НН ІМВ НАУ
м.Київ

ЗМІНИ СВІТОВОЇ СТРУКТУРИ ПОСЛУГ ВІДПОВІДНО ДО МЕТОДИКИ МВФ

Перспективною галуззю розвитку світового господарства є сфера послуг. За даними МВФ, усі види послуг складають близько 1500 млрд. дол. США або 70% вартості всього результату світового виробництва. А міжнародна торгівля послугами, яка є сектором світового виробництва, динамічно розвивається та має тенденцію до зростання. Також, потрібно відмітити, що світовий ринок послуг за показниками динаміки значно випереджає світовий ринок товарів [1].

Щодо класифікації послуг, то навіть у міжнародних класифікаторах зміст і кількість статей різні. Величезне розмаїття послуг, що існує на сьогодні, звичайно, потребує ефективної класифікації. З аналітичною метою послуги групують за різними ознаками згідно з класифікаторами. Такі міжнародні організації, як СОТ, МВФ та Світовий банк мають власні класифікатори послуг. В Україні економічна діяльність класифікується згідно з КВЕД (класифікатор видів економічної діяльності), який було розроблено на базі міжнародної статистичної класифікації видів діяльності ЄС.

Варто відмітити, що практично всі країни світу користуються посібником по платіжному балансу, який розроблено МВФ. Але, в листопаді 2014 року МВФ впроваджена нова методика (РПБ-6), яка передбачає ряд переваг в порівнянні з попередньою (РПБ5). Зокрема, РПБ-6 уточнює характеристику декількох пунктів обслуговування й усуває всі недоліки щодо зміни принципу власності. Крім того, були додані деякі категорії послуг, характеристика деяких інших була змінена, і деякі було перейменовано, щоб відобразити нові способи вимірювання залучених служб.

Основні зміни в новій методиці: є 12 стандартних компонентів послуги в РПБ-6, у порівнянні з 11 в РПБ5. У таблиці 1 наведено стандартні компоненти обох методологій [1]:

Таблиця 1

**Перелік стандартних компонентів РПБ5 послуги і
 РПБ-6 (нової методики, яка почала діяти з листопада 2014 року)**

№	РПБ5 стандартні послуги	№	РПБ-6 стандартні послуги	Характеристика РПБ-6
1.	Транспорт	1.	Послуги з переробки матеріальних ресурсів	відображає «товари для переробки» класифікації РПБ5 та інші послуги з обробки на місці включені до інших

				бізнес-послуг в РПБ5. У РПБ5, товари відправлені за кордон для виробничих послуг були включені в рахунок товарів (товари для переробки).
2.	Подорожі	2.	Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	це новий окремий пункт в рахунку. На відміну від РПБ5, цей пункт включений під послуги, а не товар. Включає в себе технічне обслуговування транспортних засобів і устаткування, який був записаний під транспорт в РПБ5.
3.	Послуги зв'язку	3.	Транспорт	в даний час включає поштові та кур'єрські послуги (раніше - послуги зв'язку) і виключає обслуговування транспортних засобів і устаткування.
4.	Будівельні роботи	4.	Подорожі	як і раніше включає в себе бізнес і особисті поїздки.
5.	Страхові послуги	5.	Будівництво	включає в себе «Будівництво об'єктів за рубежом, що здійснюється на тимчасовій основі резидентами» і «Будівництво в звітній економіці».
6.	Фінансові послуги	6.	Страховання і пенсійні послуги	оцінюється по-різному в РПБ-6: преміум доповнення приймаються до уваги при виведенні страхових послуг; послуги перестраховання і прямого страхування, розглядаються послідовно.
7.	Комп'ютерні та інформаційні послуги	7.	Фінансові послуги	включають "фінансове посередництво побічно вимірюваних послуг" (УФПК), які оцінюються за методикою розрахунку, заснованої на базисних ставках. У РПБ5, УФПК не є частиною фінансових послуг, але включені в інвестиційний дохід.
8.	Роялті та ліцензійні послуги	8.	Збори за користування інтелектуальною власністю	замінює термін "роялті та ліцензійних зборів". Як і в РПБ5 включає: збори за використання результатів наукової роботи; плата за розподіл аудіо-візуальних, комп'ютерних програм і пов'язаних з ними продуктів; франшизи торгові марки тощо.
9.	Інші ділові послуги	9.	Телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	згруповані разом в РПБ-6. Включає: РПБ5 послуги сполучення (крім поштових та кур'єрських послуг, які записані під транспорт в РПБ-6); і комп'ютерні та інформаційні послуги.
10.	Особисті, культурні та рекреаційні послуги	10.	Інші ділові послуги	в РПБ-6 включає науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги (у РПБ5, надання R&D послуг включені в інші ділові, професійні та технічні), професійних та управлінських консалтингових послуг і технічних, пов'язаних з торгівлею та інші бізнес-послуги.
11.	Державні послуги	11.	Особисті, культурні та рекреаційні послуги	як і раніше включають в себе аудіовізуальні та пов'язані з ним послуги.
		12.	Урядові товари і послуги	перейменовано з державних послуг в РПБ5.

Примітка. Складено автором за даними Міжнародного валютного фонду (МВФ).

Згідно з класифікації послуг, викладених у Керівництві зі статистики міжнародної торгівлі послугами, в 2010 році комерційні послуги поділялися на три категорії: транспортні послуги, подорожі та інші комерційні послуги. Але в листопаді 2014 року після змін у світовій структурі послуг МВФ додав до основної класифікації ще таку категорію комерційних послуг, як послуги, які супроводжують товари, які в 2014 році у світовому експорті послуг становили 3,2%. До складу цього виду послуг входять: послуги з переробки матеріальних ресурсів та послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій, тобто послуги, що надаються в комплексі з товарами і складають частину ціни товару [1].

Відповідно, за новою класифікацією МВФ, комерційні послуги поділяється на чотири категорії: транспортні послуги; поїздки; послуги, які супроводжують товари та інші комерційні послуги. У структурі міжнародних послуг в 2014 році найбільшу частку складають інші комерційні послуги, подорожі та транспортні послуги [2], (табл. 2):

Таблиця 2

Світова торгівля комерційними послугами за категоріями

	2014, млрд. дол. США	2005, %	2010, %	2012, %	2013, %	2014, %
Експорт						
Всі комерційні послуги	4940	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Послуги, які супроводжують товари	160	3,6	3,2	3,5	3,2	3,2
Транспортні послуги	955	22,4	21,3	20,5	19,9	19,3
Подорожі	1240	26,4	24,7	24,8	25,2	25,1
Інші комерційні послуги	2585	47,7	50,7	51,2	51,7	52,4
Імпорт						
Всі комерційні послуги	4780	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Послуги, які супроводжують товари	105	2,5	2,1	2,1	2,2	2,1
Транспортні послуги	1225	27,3	26,5	26,9	26,1	25,6
Подорожі	1165	25,9	23,1	23,3	23,8	24,4
Інші комерційні послуги	2290	44,2	48,3	47,6	47,8	47,9

Примітка. Складено автором за даними Світової організації торгівлі (СОТ).

До статті інші послуги, які у світовій структурі експорту послуг в 2014 році становлять 52,4%, входять такі категорії: послуги з будівництва, страхування і пенсійні послуги, фінансові послуги, збори за користування інтелектуальною власністю, телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги, інші ділові послуги, особисті, культурні та рекреаційні послуги, державні товари і послуги. Далі йдуть подорожі з часткою 25,1%. Третіми є транспортні послуги з часткою 19,3% та послуги, які супроводжують товари - 3,2% [2].

В Україні структура зовнішньої торгівлі послугами суттєво відрізняються від світової. В ній домінують транспортні послуги (55,3 % від загального обсягу експорту), а у світовій структурі експорту послуг – інші комерційні послуги (52,4% світового експорту), які не є розвиненим в Україні і становлять лише 29,2%. Значні обсяги експорту транспортних послуг України, що більше, ніж в 2,6 рази перевищує світовий показник (21,3%) забезпечує вигідне транзитне

положення. Група інших комерційних послуг являє собою розгалужену систему вузькоспеціалізованих ринків. В Україні при незначних обсягах торгівлі на цих ринках співвідношення експортно-імпортних операцій в розрізі окремих сегментів ринку значно варіює. На другому місці у світовому експорті послуг - подорожі з часткою 25,1%. В Україні, незважаючи на природно-кліматичний та культурно-історичний потенціал, цей сегмент ринку не є джерелом доходу, на нього припадає лише 2,2 % експортних надходжень, які навіть не покривають витрат на імпорт [2,3].

Щодо нової категорії «Послуги, які супроводжують товари», то в українській структурі зовнішньої торгівлі послугами їй відповідає стаття «Послуги з переробки матеріальних ресурсів» до якої входять: послуги для переробки товарів з метою реалізації у внутрішній економіці; послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном та послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій» (11,4%) та «Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій» (1,9 %). Разом вони становлять 13,3% [3].

Україна також є учасником світового ринку послуг, хоча за масштабами міжнародної торгівлі послугами значно поступається як розвиненим країнам, так і країнам, що розвиваються. Між тим Україна має усі необхідні передумови (наукові розробки, технології, кваліфіковані кадри) для продукування усього спектру послуг, які активно розвиваються на етапі становлення інформаційної економіки. Посилення позицій України на світових ринках торгівлі послугами пов'язано, перш за все, з диверсифікацією експорту послуг.

Таким чином, диверсифікація сфери послуг відбувається у декількох напрямках: виникнення абсолютно нових видів послуг, таких, як комп'ютерні, інформаційні мережі, електронна торгівля, логістика, глобальні транспортні системи. Також, активне відокремлення і виділення в самостійні галузі цілого ряду видів послуг, які раніше носили внутрішньофірмовий допоміжний характер. Це стосується реклами, аудиту, маркетингових, бухгалтерських, юридичних та багатьох інших видів послуг, які стали самостійними сферами бізнесу. А також, утворення великих інтегрованих компаній, які поставляють споживачеві «пакет» послуг, що дає можливість використати одного постачальника, не обтяжуючи себе веденням справ з постачальниками інших конкретних допоміжних послуг [4, с.49].

Список використаних джерел:

1. <http://www.imf.org> - офіційний сайт МВФ.
2. <http://www.wto.org/> – офіційний сайт СОТ.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>-Офіційний сайт Державної служби статистики України.
4. Антонюк К.В. Визначальні фактори розвитку сучасної міжнародної торгівлі послугами. / К.В.Антонюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. - Випуск 6. – С.46-51.